

הצעת חוק הפטור של הקואליציה

יוחנן פלסנר, עו"ד שלומית רביצקי טור-פז, עו"ד נעה גשן

מתווה ההשתמטות החדש: המדינה בתפקיד ה"משגיח" של הישיבות.

גיוס תלמידים לישיבות, לא לצבא. אין הקלה למשרתי המילואים, אין שוויון, אין ציות לבג"ץ הגיוס, ואין סנקציות כלכליות אפקטיביות על הפרט.

לאחר שנתיים של מלחמה קשה נדרשת חובת גיוס שוויונית לכולם עם מכסת פטור לקבוצה מצומצמת של עילויים. רק כך נתמודד עם אתגרי הביטחון, הכלכלה והליכודות החברתיות.

ביטול חיידי של הסנקציות הקיימות

החרדים מקבלים מיידיית בחזרה את כספי ההנחה במעונות ובביטוח הלאומי ו-50% מתמיכות הישיבות, בנוסף לביטול כל הליכי האכיפה שהחלו כנגד משתמטים ועריקים. מבטלות הסנקציות האפקטיביות על הפרט בניגוד להנחיות הצבא, האוצר ובג"ץ ללא שום קשר לעמידה או אי עמידה ביעדי הגיוס. זאת במקום הכלל הפשוט והנדרש שקודם עומדים בחובות ורק לאחר מכן מקבלים הטבות.

גובה יעדי הגיוס

הצבא מדבר על חוסר מיידי ב-12,000 חיילים ועל יכולת לקלוט מיידיית החל מעוד חצי שנה את כל 100,000 חייבי הגיוס החרדים. המתווה מגדיר 8,160 מגויסים במהלך שנה וחצי ראשונות (עד אמצע 2027) ולאחר מכן ירידה ל-6,840 לשנת הגיוס 2028, 7,920 לשנת הגיוס 2029, 8,500 לשנת הגיוס 2030. מכיוון שאלה יעדים לשנה וחצי אין בהם כל בשורה. כשאמרה הממשלה לבג"ץ את המספר 4,800 זה היה לגבי שנת הגיוס 2024. עד יוני 2027 אמורים היו להתגייס כבר 17,000 חיילים חרדים!

מטרת החוק

בדומה למתווה שהודלף בסוף אוקטובר ובשונה ממתווה מחודש יוני 2025, מטרת החוק היא עדיין בעיקרה הסדרת מעמדם של תלמידי הישיבות שתורתם אומנותם. לשם הגשמת מטרה זו נקבעים יעדי גיוס נמוכים, ולמעשה מבטלות הסנקציות שהוצעו בעבר, אפילו אלה שהוצעו על ידי ח"כ ביסמוט.

עקרון השוויון

בניגוד לעיקרון השוויון ולפסיקת בג"ץ שחוזקה רק השבוע, אין חובת גיוס כללית, ואין שוויון בין דם לדם. ישנם רק יעדים המוטלים על הממשלה ולא חובת גיוס על הפרט החרדי. זאת בשעה שהצבא מבקש להאריך את תקופת השירות הסדיר ונטל המילואים לא צפוי להצטמצם משמעותית. ההצעה גם לא מייצרת שוויון בין החרדים לבין עצמם משום שאינה כוללת קריטריונים למי תינתן דחיית שירות ומי יידרש להתגייס. הטלת סנקציות על הפרט היא בעייתית בהעדר חובת גיוס אישית ובעוד היעדים נקבעים ביחס לקהילה החרדית הלא מוגדרת.

למי חופנים היעדים

לאו דווקא לחרדים! היעדים כוללים חרדים לשעבר שהיו בשנים האחרונות 70% מהמתגייסים ה"חרדים".

לאו דווקא לחיילים! היעדים כוללים 10% שירות אזרחי ביטחוני (בניגוד למתווה הקודם, רק משטרה, שב"ס, שב"כ ומוסד, לא זק"א וארגוני הצלה).

לאו דווקא לצעירים שיכולים להיות לוחמים ותומכי לחימה! היעדים כוללים את בני ה-25 וה-26 עם שני ילדים, תשלומי משפחה והבטחה לקל"ב.

סעיף חילוט לעמידה ביעדי הגיוס

אפילו היעדים הנמוכים הללו לא יאכפו רק עד לחריגה גבוהה מהם (מעל 25% בשנה הראשונה ולאחר מכן האחוזים יורדים בהדרגה), ובנוסף ישנה ועדה עם נוכחות חרדית-דתית שיכולה לאפס אותם לחלוטין אם הופר אפילו פרט קטן בסיכומים הייחודיים לחרדים על מסלולים בתנאים ייחודיים.

היעדים המוצעים בחוק, בעוד הצבא זקוק ל-12,000 חיילים חיידי

שיעור המגדירים עצמם חרדים מתוך הנספרים (לפי היחס בנתוני 2018-2022)	היעדים המופחתים ללא השירות האזרחי-ביטחוני	היעדים המופחתים, שרק חריגה מהם תוביל לסנקציות	אחוז "רשת הביטחון"	היעדים שבחוק	
1,707	5,508	6,120	25	8,160	שנה וחצי ראשונות – תחילת 26 עד אמצע 27
1,126	3,634	4,038	25	5,385	שנה 1 – במונחי שנה אחת (ולא שנה וחצי)
1,446	4,666	5,184	20	6,480	שנה 2 – אמצע 27 עד אמצע 28
1,767	5,702	6,336	20	7,920	שנה 3 – אמצע 28 עד אמצע 29
2,134	6,885	7,650	10	8,500	שנה 4 – אמצע 29 עד אמצע 30
2,145	6,918	7,687	10	50% מהמחזור שהם 8,541	שנה 5 – אמצע 30 עד אמצע 31

ביטול האפשרות להכשרה מקצועית כחלק מהמסלול הישיבתי

– ישיבות ההסדר המצליחות בגיוס חרדים בנויות על הכרה בלימודים טכנולוגיים כחלק מהמסלול, נוסף לחשיבותה של ההכשרה המקצועית כאשר יעזוב הצעיר החרדי את הישיבה. אלה בוטלו במתווה הנוכחי (וגם במתווה הקודם).

הפחתת מנגנוני אכיפה ופיקוח –

עוד מונע החוק שלילת תקציב מישיבות המעודדות אי גיוס, כפי שהיה בנוסחים קודמים של הצעת החוק. הוא גם אינו מאמץ את הרעיון ממתווה אדלשטיין של פיקוח ביומטרי על תלמידי הישיבות, למרות שידוע שמעל שליש מהתלמידים זוכים בפטור למרות שאינם לומדים בפועל בישיבה.

תוקף החוק – אין מדובר בהוראת

שעה אלא בחוק קבוע. בנוסף, בניגוד למנגנונים שהופיעו בהצעות חוק קודמות, גם אי עמידה רצופה ביעדים במשך 3 שנים לא מבטלת את החוק ולא מחייבת תיקונים אלא רק מאפשרת אותם. אם המתווה יעבור, הוא איתנו שנים קדימה.

מה ראוי היה שיופיע בהצעת החוק?

חוק המטיל חובת גיוס שוויונית על כלל הצעירים החרדים עם אפשרות דחייה לשם לימוד תורה עד גיל 20 ופטור לקבוצת עילויים מצומצמת.

סנקציות כלכליות ומנהליות מיידיות, ארוכות טווח ומשמעותיות שפוגשות את הפרט.

הבטחה לשמירת אורח חייהם וייחודם התרבותי של כלל המגזרים, בכפוף לצורכי הביטחון ולאזוניהם ביניהם.

סנקציות חלשות שהן חלומה של כל

ראש ישיבה – הסנקציות החלות מיידית הן חלומה של כל ראש ישיבה – מגבלות עד גיל 23 (בכפוף לוועדת חריגים) על יציאה מן הארץ ועל רישיון נהיגה (שאסור גם היום בישיבות), נוסף למגבלות על לימודים אקדמיים וקבלה למשרה בשירות המדינה. גיוס לישיבות ולא לצבא.

ביטול הסנקציות בגיל 26 – גם

הסנקציות החזקות יותר שאמורות היו לחול לאחר כמה שנות הפרה לא רלוונטיות, משום שהן מתבטלות עם הגיע הצעיר החרדי לגיל 26. אפילו אם לא יתגייס חרדי אחד, פטור מלא יינתן לכל בגיל 26 וכל ההטבות יוחזרו. חרדי המסתכל אל העתיד יבין שלא ייפגע בדיוור ובמעונות בגילאים המשמעותיים ואי הגיוס לא יזיק לו.

מועד חלות הסנקציות – גם

הסנקציות החלשות לא יחולו בקרוב. מועד תחולתן הוא לשנה העוקבת את שנת ההפרה, היינו רק לאחר שיתבררו ממדי ההפרה של שנת הגיוס המסתיימת ביוני 2027. גם בהנחה שייקח רק חודשים מעטים לבחון את היעדים, אנחנו בסוף 2027 או בתחילת 2028. דחייה היא שם המשחק. לעומת זאת, הגזרים והתקציבים חוזרים מיידית.

גיל הפטור נותר גבוה – לא רק הצבא

לא ירוויח את החרדים, אלא גם המשק. גיל הפטור חוזר לגיל 26, הכולא את החרדים בישיבות ללא הכשרה מקצועית ואקדמית. כאשר יצאו לשוק העבודה יהיו כבר מטופלים בילדים ויידרשו לעבוד במקצועות שהכנסתם נמוכה.